

Casper Udemark
Sofiegade 3, 137
1418 København K

Telefon 32680137
Mobil 42271699
casperu@gmail.com

Folketinget
c/o Indenrigsministeriet
kmjur@im.dk

København, 13.6.2009

Klage over folkeafstemningen om lov om ændring af tronfølgeloven 7. juni 2009 (agitation på valgkort)

På bagsiden af valgkortet til folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven den 7. juni var der – som noget hidtil uhørt – påført en vejledende tekst om folkeafstemningen. Teksten lød:

"Dette valgkort giver dig mulighed for at deltage i folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

Tronfølgeloven giver i dag mænd fortrinsret til at arve tronen.

Med forslaget ligestilles mænd og kvinder, så det er det ældste barn, der arver tronen, uanset om det er en dreng eller en pige.

Du skal sætte kryds ved "ja", hvis du er enig i forslaget.

Du skal sætte kryds ved "nej", hvis du ikke er enig i forslaget.

Forslaget kan kun vedtages, hvis et flertal af dem der deltager i afstemningen og mindst 40 % af alle stemmeberettigede stemmer ja.

Yderligere info se: www.tronfoelge.dk"

Herunder skal jeg kort gøre rede for mine kritikpunkter, som er følgende:

1. Der er ingen lovhjemmel eller præcedens for at påføre "informationstekster" på valgkortet.
2. Teksten bryder mod almene og internationalt anerkendte principper om neutralt afstemningsmateriale (uanset om der ikke er et lovfæstet forbud mod dette).
3. Tekstens ordvalg og budskab er ikke neutralt, men tendentiøst.
4. Der henvises til den agiterende og vildledende hjemmeside www.tronfoelge.dk

Manglende lovhjemmel og præcedens

Folkeafstemninger reguleres af Lov om valg til folketinget. Følgende fremgår af folketingsvalglovens § 20 samt af den vejledning om folkeafstemningen, som er udsendt af indenrigsministeriet til alle kommuner:

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt om afstemningsstedets beliggenhed og dag og tid for afstemningen.

Der er ingen lovhjemmel eller regel, som tillader at påføre valgkortet andet end det nævne. Der er heller ingen præcedens i Danmark for at påføre valgkortet en vejledning. De separate valgkort til Europa-Parlamentsvalget indeholdt ingen vejledning.

Bryder mod principper om neutralt afstemningsmateriale

Det er et indlysende princip, at alt grafisk, praktisk og tekstmæssigt udstyr, som har direkte tilknytning til valgets gennemførelse, skal være absolut neutralt. Den af ministeriet udsendte vejledning indeholder en lang række regler sigtende til, at ingen vælger må påvirkes af stemmematerialet, af de tilfornede eller af uvedkommende i valglokalet. Der findes forbud mod enhver form for agitation og sågar mod at have tændte fjernsyn i valglokalet. (Eneste undtagelse er, at en vælger med emblemer eller lignende på tøjet gerne må afgive sin stemme).

Princippet har hidtil været overholdt med stor stringens i Danmark. Således er det almindelig kendt, at selv forhæng i valglokalet bør være af en neutral farve uden politisk tolkningsmulighed.

Teksten på valgkortet bryder i højeste grad med dette princip.

Sproglig analyse – indholdet er tendentiøst

Den anførte tekst er sprogligt og indholdsmæssigt ikke neutral, men er derimod egnet til at påvirke vælgeren i flere henseender:

- Valgkortet ”*giver dig mulighed for at deltage i folkeafstemningen*”

Dette er en **opfordring** til at deltage i afstemningen, som ikke hører hjemme på valgkortet. En sådan opfordring er politisk og bør derfor være udelukket fra det neutrale afstemningsmateriale.

- ”*Tronfølgeoven giver i dag mænd fortrinsret til at arve tronen. Med forslaget ligestilles mænd og kvinder, så det er det ældste barn, der arver tronen, uanset om det er en dreng eller en pige.*”

Dette er en tendentiøs gengivelse af lovforslagets indhold. Sprogbrugen ”mænd og kvinder” giver indtryk af, at der er tale om en samfundsrelevant ligestilling, som har betydning for mænd og kvinder generelt. Ordet *ligestilling* er politisk ladet og er et typisk ”plus-ord”, altså et begreb, som har et positivt indhold. I reklameverdenen kan sådanne begreber give et positivt indtryk, som er med til at sælge varen. Der er tale om en anprisning.

Man har naturligvis lov til at mene, at der er tale om ligestilling af mænd og kvinder, men det er en *politisk fortolkning* af lovforslagets indhold. Det er ikke en tolkning, som er objektiv, eller som der er enighed om.

- *Du skal sætte kryds ved ”ja”, hvis du er enig i forslaget. Du skal sætte kryds ved ”nej”, hvis du ikke er enig i forslaget.*

Her forsimples sagen til kun at handle om, hvorvidt man er enig i den ovenstående definition af lovforslaget og ”ligestilling”. Der er imidlertid mange andre aspekter ved lovforslaget (juridiske, forfatningsmæssige, politiske og historiske m.v.), som derved lades ude af betragtning. Vælgeren får påduttet en snæver ramme for, hvad afstemningen handler om.

- ”*Forslaget kan kun vedtages, hvis et flertal af dem der deltager i afstemningen og mindst 40 % af alle stemmeberettigede stemmer ja.*”

Dette er for det første en opfordring til at deltage i afstemningen. En sådan opfordring er politisk, som nævnt ovenfor.

For det andet er det en ensidig beskrivelse, der indeholder det budskab, at lovforslaget bør vedtages. Der er ingen beskrivelse af det modsatte – en opskrift på, hvordan lovforslaget forkastes.

En mere neutral beskrivelse ville f.eks. være *"Forslaget vil blive vedtaget, hvis... / Forslaget godkendes, hvis... / Forslaget kan vedtages, hvis..."* eller *"For godkendelse af forslaget kræves, at..."*

Ordet "kun" markerer klart, at hensigten er at vedtage lovforslaget.

- *"Yderligere info se: www.tronfoelge.dk"*

Her henvises til såkaldt "info", selv om indholdet af den pågældende kampagneside var stærkt farvet og ensidigt for et ja. For det andet er det helt uhørt at henvise til eksterne informationskilder på valgkortet.

Ville man alligevel henvise til en side med information om valget – selv om noget sådant hidtil har været uhørt – ville det være mest oplagt at henvise til f.eks. valg.vfm.dk, der indeholder neutral og officiel information om afstemningen, eller til Danmarks Statistik, hvor optællingsresultater kan findes. En henvisning til en hjemmeside eller andet materiale ville for så vidt kræve, at den pågældende information var under indenrigsministeriets kontrol. Men www.tronfoelge.dk er udarbejdet af et eksternt reklamebureau for statsministeriet.

Henvisning til ensidig agitation på www.tronfoelge.dk

Valgkortet indeholder en henvisning til "yderligere info" på hjemmesiden www.tronfoelge.dk.

Det har været grundigt omtalt i pressen, at denne hjemmeside og den tilhørende propagandafilm er manipulerende og ensidig. Jeg kan for egen regning tilføje en detalje, som ikke har været bemærket andetsteds, nemlig at filmen på intet sted handler om lovændringen af 2009, men derimod udelukkende om lovændringen af 1953. Dermed er der ikke alene tale om ensidig agitation for et ja, men også om et misvisende emne: et helt andet forslag, end det, der skulle stemmes om.

En lang række fagfolk, folkevalgte og borgere har udtalt kritik af kampagnen, blandt andet:

- Professor i retorik Christian Kock, Københavns Universitet
- Professor i statskundskab Palle Svensson, Århus Universitet
- Simon Emil Ammitzbøll MF (UP)
- Per Clausen MF (EL)
- Ole Sohn MF (SF)
- Henriette Kjær MF (KF)
- Rune Kristensen, landsformand for Konservativ Ungdom
- Julie Broe, kandidat til Europa-Parlamentet for det Konservative Folkeparti
- Redaktør Ole Birk Olesen

(Listen er ikke udtømmende).

Placering af ansvar?

Så vidt jeg er orienteret, forekom teksten på valgkort i hele landet. Det tyder altså på, at det ikke har været en beslutning, de enkelte kommuner har foretaget. Der er grund til at formode, at det er blevet bestemt centralt, at valgkortene skulle påføres agitation.

Der står imidlertid intet i indenrigsministeriets vejledning om, at valgkortene skal forsynes med information ud over det lovhjemlede. Vejledningen er ellers meget grundig og fylder 98 sider inkl. bilag med afbildninger af stemmemateriale og opslag.¹

Jeg vil opfordre folketinget til at undersøge, om indenrigsministeren har truffet denne beslutning, og hvilken retshjemmel der evt. påberåbes.

Det bør også undersøges, hvem der har udformet teksten og ud fra hvilke kriterier. Er den udformet af tekstkonsulenter eller et reklamebureau med henblik på at give maksimal agitation, samtidig med at man har håbet på at holde sig inden for rammerne af det "neutrale"?

Jeg vil samtidig opfordre folketinget til at vurdere, om der er grundlag for kritik i forbindelse med godkendelsen af folkeafstemningen. Det har, så vidt jeg ved, aldrig forekommet, at folketingets udvalg til valgs prøvelse har udtalt kritik eller forbehold ved godkendelsen af et valg, men agitation på valgkortene er ligeledes uden fortilfælde.

Med venlig hilsen

Casper Udemark

Bilag: Billede af bagside af valgkort.

---

¹ *Vejledning om afholdelse af folkeafstemning søndag den 7. juni 2009 om forslag til lov om ændring af tronfølgeoven (Til alle kommunalbestyrelser og valgbestyrelser)*, Indenrigsministeriet.
<http://valg.vfm.dk/valgmyndigheder/Documents/VejlFA2009.pdf>

Bagside af de udsendte valgkort til folkeafstemningen 7. juni 2009

Dette valgkort giver dig mulighed for at deltage i folkeafstemningen om ændring af tronfølgeloven.

Tronfølgeloven giver i dag mænd fortrinsret til at arve tronen. Med forslaget ligestilles mænd og kvinder, så det er det ældste barn, der arver tronen, uanset om det er en dreng eller en pige.

Du skal sætte kryds ved "ja", hvis du er enig i forslaget.
Du skal sætte kryds ved "nej", hvis du ikke er enig i forslaget.

Forslaget kan kun vedtages, hvis et flertal af dem der deltager i afstemningen og mindst 40 % af alle stemmeberettigede stemmer ja.

Yderligere info se: www.tronfoelge.dk